

Umeå University

This is a published version of a paper published in *Scripta Islandica: Isländska Sällskapets Årsbok*.

Citation for the published paper:

Haugen, S. (2011)

"Recension av Ingegerd Fries översättning av Kormaks saga"
Scripta Islandica: Isländska Sällskapets Årsbok, 62: 105-107

Access to the published version may require subscription.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-46200>

DiVA

<http://umu.diva-portal.org>

Recensioner

Kormaks saga. Historik och översättning av Ingegerd Fries. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Filologiskt arkiv 48. 78 s. Stockholm 2008. ISBN: 978-91-7402-378-7.

”Trollvinden i mig tog nu, häxa, häftig kärlek fatt, då vristen jag såg skymta, du viste.” Så inleds *Kormaks saga*, eller rättare sagt den första visan i sagan – och det är i visorna det händer i *Kormaks saga*. Sagens huvudperson är Kormak Ögmundarson (ca 935–970), en av de tidigaste skalderna som man känner till namnet. Kärnan i *Kormaks saga* är 85 visor, framförallt de 64 visor som antas vara Kormaks egna. Runt visorna har fogats en prosadel där kringhändelser, personer och omgivningen sparsamt skildras.

Visorna antas allmänt vara primära, medan prosan bedöms vara yngre och sekundär. På vissa platser i sagan råder diskrepans mellan prosan och visorna, vilket tyder på att visorna och prosan har olika upphovsmän. Fries presenterar en pragmatisk och tilltalande förklaring till diskrepansen: visorna har traderats muntligt i sin fasta form medan de förklarande prosadelarna har varierats från berättare till berättare.

Ämnet för sagan är Kormaks kärlek till Stengerd, och som enda islänningasaga handlar den, från början till slut, om en mans kärlek till en kvinna. Sagan anses vara torftig och inte alls lika romantisk som t.ex. de senare *Gunnlaug Ormstungas saga* eller *Laxdalingarnas saga*. Men att *Kormaks saga* verkligen innehåller uttryck för stark kärlek visar det inledande citatet ur sagans första visa, där Kormak drabbas av den plötsliga förälskelsen till Stengerd som skulle följa honom livet ut. Sagens visor innehåller en mängd kärleksuttryck och ett antal kärleksdialoger, t.ex. i visa 20 där Kormak diktar till Stengerd:

Vem, du under lindok,
väljer du att dela
ibland män ditt öde?
Lyser ej ditt öga?

På detta svarar Stengerd i visa 21:

Vore Frodes broder [Frode: Kormaks äldre bror som dött i Norge]
 blind, jag skulle gärna
 välja honom ändå.
 Då blir gott mitt öde.

Kormak visar också sin kärlek till Stengerd genom visornas bildspråk. Kenningarnas grundord, *heiti*, representerar ögonblickets känslor: passion, besvikelse, vrede, sorg, längtan. Kormaks *heiti* betecknar alltid en mytisk kvinnogestalt som varierar efter hans sinnesstämning, t.ex. *Frigg* 'den högsta asynjan' och *Gevn* 'den bortgivna'. I bokens slut har Fries ställt upp en förteckning över Kormaks *heiti* med hänvisningar till visornas nummer och förklaringar ur Snorres Edda.

En anledning till att sagan trots alla kärleksuttryck kan verka oromantisk är att den är tidig. Kormaks saga är en av de tidigaste isländska sagorna och den antas ha nedtecknats i början av 1200-talet, då sagastilen inte var fullt utvecklad och goda förebilder saknades. Sagens handskrifter är emellertid yngre. Fries berättar inget om sagans handskrifter i sin i övrigt mycket insiktsfulla och intressanta inledande historik, men om detta kan man läsa i Einar Ól. Sveinssons inledning till Fries förlaga, *Íslensk fornrit 8* (Vatnsdæla saga, Hallfreðar saga, Kormáks saga). Einar Ól. låter oss veta att Kormaks saga endast finns bevarad i två handskrifter, i *Möðruvallabók* (AM 132 fol.) från 1330–1370 och i fragmentet AM 162 F fol. från slutet av 1300-talet. I *Möðruvallabók* finns hela sagan med alla visor bevarade, men på vissa ställen saknas ord och visorna anses ha förvanskats över tid. AM 162 F fol. innehåller bara några sidor av sagan, men de delar som bevaras tillskrivs samma källvärde som *Möðruvallabók*.

Samtliga visor i Kormaks saga är avfattade på det strängt reglerade, snåriga och svårtolkade fornisländska versmåttet dróttkvætt. För att överföra detta till svenska har Fries gjort avkall på rimtekniken men behållit rytmen. Fries har lyckats väl med överföringen av den svår genomträngliga fornisländskan till smidig svenska, och till visorna har hon fogat förklaringar där så behövs. Med tanke på antalet visor som Kormaks saga rymmer, är Fries översättning inget annat än en bragd.

Kormaks saga har tidigare översatts till svenska av A. U. Bååth (*Kärlek i hedna dagar* 1895) och Åke Ohlmarks (*De isländska sagorna*, band 3, Nordvästislands sagor 1963). Båda översättningarna

är föråldrade och är snarast att betrakta som romantiserade tolkningar av originalet. Genom Fries professionella och moderna översättning blir Kormaks saga här för första gången tillgänglig för en svensk publik.

Susanne Haugen
Institutionen för språkstudier
Umeå universitet
SE-901 87 Umeå
susanne.haugen@nord.umu.se